

УДК 378.14:811.111(045)

ОВОЛОДІННЯ АНГЛОМОВНОЮ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОЮ КОМПЕТЕНТНІСТЮ У ЧИТАННІ МАЙБУТНІМИ ВІЙСЬКОВИМИ ФАХІВЦЯМИ З ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ АВТОНОМІЇ

Лазаренко С. В.

Військовий інститут телекомунікацій та інформатизації

Анотація. В статті розглядаються структурні компоненти англomовної лексико-граматичної компетентності. З'ясовано зміст англomовної лексико-граматичної компетентності. Вивчальне читання позиціонується як провідний засіб для самостійного оволодіння майбутніми військовими фахівцями досліджуваною компетентністю. Визначені блоки навчальних стратегій для оволодіння англomовною лексико-граматичною компетентністю у читанні в процесі самостійної роботи. З'ясовано спосіб управління автономією та обрано її провідний тип відповідно до проблеми вивчення. Уточнено поняття мобільного педагогічного програмного засобу та проаналізовано інтеграцію мобільного навчання в освітній процес.

Ключові слова: англomовна лексико-граматична компетентність, вивчальне читання, автономія, навчальні стратегії, мобільний педагогічний програмний засіб, мобільне навчання.

Lazarenko S. V. Военный институт телекоммуникаций и информатизации
Овладение англоязычной лексико-грамматической компетентностью в чтении
будущими военными специалистами по информационно-телекоммуникационным
технологиям в условиях автономии

Аннотация. В статье рассматриваются структурные компоненты англоязычной лексико-грамматической компетентности. Изучающее чтение позиционируется как ведущее средство для самостоятельного овладения будущими военными специалистами исследуемой компетентностью. Определены блоки учебных стратегий для овладения англоязычной лексико-грамматической компетентностью в чтении в процессе самостоятельной работы. Выявлен способ управления автономией и выбран ее ведущий тип в соответствии с проблемой изучения. Уточнено понятие мобильного педагогического программного средства и проанализирована интеграция мобильного обучения в образовательный процесс.

Ключевые слова: англоязычная лексико-грамматическая компетентность, изучающее чтение, автономия, учебные стратегии, мобильное педагогическое программное средство, мобильное обучение.

Lazarenko S. Military Institute of Telecommunications and Informatization
English lexicogrammar competence mastering in reading by the future military experts
in the area of information and telecommunications training under the autonomy con-
ditions

Abstract. Introduction. The article deals with structural components of English lexicogrammar competence. The problem of lexis and grammar connection is viewed through a functional approach. Complex understanding of lexicogrammar competence in reading is caused by fundamental linguistic researches. **Purpose.** To determine and analyze English lexicogrammar competence with its structural elements. To find out the role of autonomy and appropriate learning strategies units for lexicogrammar competence mastering. **Results.** The content of main competence elements is analyzed. Lexicogrammar knowledge, skills and awareness are determined as structural elements of lexicogrammar competence in reading.

Reading for detail is marked as the main way of the researched competence self-mastering by future military specialists. The connection between informal learning and autonomy is researched. Learning strategies units for English lexical and grammatical competences mastering in reading are determined. The notion of asynchronous independent work is highlighted and understood as a kind of learning activity that is aimed to the complex tasks implementation through the convenient schedule and continuous interaction between teacher and learner with the help of innovative technologies. The autonomy of future military experts is realized through its reactive type and flexible method of controlling with the help of full volume mobile learning model. Mobile application is distinguished as appropriate software, the main function of which is to facilitate an asynchronous self-development work. **Conclusion.** Mastering of English lexicogrammar competence in reading by the future military experts under conditions of autonomy is considered as a background for professional foreign language self-improvement. Formed skills of mastered competence will positively affect on lexicogrammar competence formation in other kinds of speech activity.

Keywords: English lexicogrammar competence, reading for detail, autonomy, learning strategies, mobile educational software, mobile learning.

Постановка проблеми. Виникнення потреби у створенні високоефективної системи мовної підготовки майбутніх військових фахівців зумовлює необхідність вивчення особливим складом Збройних Сил України іноземної мови (ІМ), яке спрямоване на оволодіння необхідним обсягом спеціалізованого мовного матеріалу за професійним спрямуванням [11, с. 2]. До того ж, відповідно до чинних нормативних документів [11; 12], стандартизований мовленнєвий рівень (СМР) володіння ІМ майбутнім військовим фахівцем має бути не нижчий рівня СМР2 (функціональний) або рівня мовленнєвої компетенції за мовним стандартом НАТО “СТАНАГ 6001” з читання на підставі складеного іспиту [12, с. 1]. З огляду на зазначене вище, набуває актуальності проблема оволодіння англomовною лексико-граматичною компетентністю у читанні майбутніми військовими фахівцями інженерного фаху в умовах автономії. Підтвердженням запропонованої точки зору є зацікавленість науковців щодо навчання військовослужбовців професійно орієнтованого читання, формування мовної компетентності та організації самостійної роботи (СР) у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ). Так, Н. В. Ульянова розроблено методика навчання професійно орієнтованого іншомовного читання спеціальних текстів під час підготовки військових фахівців. Н. В. Фролова з’ясувала психолого-педагогічні умови формування мовної компетентності майбутніх військових фахівців. М. М. Гупалов досліджував проблему організаційно-педагогічних умов самоосвіти курсантів військових вузів. Звертаючи увагу на результати наявних досліджень, підкреслимо, що невивченим залишається питання автономного оволодіння англomовною лексико-граматичною компетентністю у читанні майбутніми військовими фахівцями з інформаційно-телекомунікаційних (ІТ) технологій засобами мобільних пристроїв.

Аналіз останніх досліджень і публікацій сприяв виявленню вагомого корпусу наукових джерел відповідно до проблеми вивчення. Так, проблемі формування мовної компетентності присвятили свої дослідження: І. Ф. Мусаелян, Ю. І. Пассов, Т. С. Серова, Л. М. Черноватий, С. П. Шатілов та ін. Питання навчання іншомовного професійно орієнтованого читання вивчали такі вчені, як Г. В. Барабанова, Й. М. Берман, З. І. Кличнікова, Н. В. Ульянова, С. К. Фоломкіна та ін. Аналіз сучасної літератури з теорії та методики навчання іноземних мов (Бориско Н. Ф., Вишневський О. І., Горлова Н. О., Кунанбаєва С. С., Ніколаєва С. Ю.) зумовив виявлення низки провідних положень для нашого дослідження. Питання, пов’язані з організацією самостійної роботи та автономією студентів (самоосвітою курсантів), були вивчені в роботах М. М. Гупалова, М. В. Давер, І. П. Задорожної, А. В. Конишевої, Н. Ф. Коряковцевої та ін. Становлення мобільного навчання та інтеграцію мобільних технологій в освітній процес досліджували такі вчені: К. В. Капранчікова, В. О. Куклев, Н. В. Рашевська, К. Пітерс (Peters. K.) та ін.

Мета статті зумовлює вирішення таких завдань:

- визначити зміст та структуру рецептивної лексико-граматичної компетентності (РЛГК);
- дослідити навчальну автономію та її вплив на самостійне оволодіння англомовною лексико-граматичною компетентністю (ЛГК) у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій з використанням мобільного додатку;
- визначити блоки навчальних стратегій та прийомів для самостійного оволодіння англомовною ЛГК у читанні.

Основні результати дослідження. Необхідність створення високоефективної системи мовної підготовки особового складу Збройних Сил України та відсутність інформаційного забезпечення для самостійного вивчення ІМ [11, с. 4] зумовлюють актуальність проблеми автономного оволодіння англомовною ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з використанням мобільних технологій, а саме за допомогою *мобільного педагогічного програмного засобу* (Рашевська Н. В.). Згідно з темою нашого дослідження, засобом для формування англомовної ЛГК є читання. Доречно зазначити, що особливості читання виступають у ролі ефективного засобу навчання, а його позитивний вплив помітний саме під час оволодіння мовним матеріалом (Фоломкіна С. К.). Враховуючи практичну мету навчання ІМ, а саме формування іншомовної комунікативної компетентності (ІКК), вбачаємо за доцільне проаналізувати її загальне значення. Отже, слідом за провідними вченими-методистами (Ніколаєва С. Ю.), ІКК розглядається як здатність успішно вирішувати завдання взаєморозуміння і взаємодії з носіями мови, яка вивчається, відповідно до норм і культурних традицій в умовах прямого і опосередкованого контактів [13, с. 13]. Ціннісним для нашого дослідження є розгляд компонентів ІКК, а саме: мовленнєвої, лінгвосоціокультурної, мовної (лінгвістичної) і навчально-стратегічної компетентностей (Бориско Н. Ф.). Відомо, що лексичну та граматичну компетентності зараховують до складу ІКК.

Впливовим для чинного дослідження є загальне визначення компетентності як вмотивованої здатності учня самостійно використовувати засвоєні знання, набуті навички і вміння в нових умовах (Горлова Н. О.). Доречно звернути увагу, що в процесі аналізу відповідних науково-методичних джерел не було виявлено комплексного пояснення іншомовної ЛГК, але особливої уваги заслуговує наукове бачення І. Ф. Мусаелян щодо пояснення лексико-граматичного компонента мовної компетентності як інтегральної спільності лексичних і граматичних одиниць мови, в якій зміна однієї зі складових (лексичної або граматичної) призводить до зміни іншої в функціонально-обумовленому контексті [10, с. 15]. Функціонально-лінгвістичний підхід забезпечує орієнтування кожного тексту на мовну систему та являє собою вибір мовних засобів серед існуючого набору засобів в мові (Бабенко Л. Г.). Запозичуючи науковий досвід деяких попередників [10], доречно зазначити, що в нашій роботі лексико-граматична компетентність у читанні розглядається також комплексно. Одиницями мови вважають фонему, морфему, слова, фразеологічні єдності, які характеризуються сталою структурою [1, с. 68]. З огляду на зазначене вище, підтримуємо думку деяких сучасних вчених [10] щодо виділення лексико-граматичної складової в структурі мовної компетентності з метою правильного лексико-граматичного оформлення та розуміння іншомовного мовлення [10, с. 14]. Цінним для нашого дослідження є наукове бачення І. Ф. Мусаелян, згідно з яким лексико-граматичні одиниці мови розглядаються комплексно, оскільки застосування функціонального підходу у навчанні унеможливило їх роз'єднання, відповідно, відбір граматичного та лексичного матеріалу відбувається в єдності [10, с. 14]. Для докладнішого розуміння згаданого вище підходу, вважаємо за доцільне звернути увагу на те, що функціональність спрямована на засвоєння слів та граматичних форм під час діяльності тих, хто навчається, відповідно, прояв функціональності відбувається в процесі засвоєння об'єктом не мовленнєвих засобів, а функцій, які вони виконують (Барабанова Г. В.). Принцип функціональності припускає

засвоєння нових лексичних одиниць і граматичних структур в тісному взаємозв'язку з їх функціями в мовленні [1, с. 219]. Функціональна взаємодія різних частин мови в певних словосполученнях або реченнях впливає на змістове значення відповідних лексичних одиниць. Зазначене вище, безумовно, сприяє комплексному розумінню лексико-граматичного явища в тексті, але, запозичуючи досвід видатних вчених, текст ми розуміємо як семантичне явище. Семантика перебуває у тісному взаємозв'язку з граматикою через реалізацію формувань у мові або форм вираження (Халідей М.). Відповідно, з метою органічного поєднання граматичних явищ з лексичними – граматичний матеріал має бути організований функціонально (Шатілов С. П.).

Враховуючи зазначені вище твердження та орієнтуючись на тему чинної проблеми вивчення, у подальшому ми розглянемо визначення змісту та структури РЛГК через належність читання до рецептивного виду мовленнєвої діяльності. Таким чином, сформулюємо власне робоче визначення досліджуваної компетентності. Отже, РЛГК – це здатність особистості сприймати та розуміти лексико-граматичне оформлення письмового тексту за допомогою лексико-граматичних знань, рецептивних лексико-граматичних навичок та лексико-граматичної усвідомленості. Відповідно до структури РЛГК належать: лексико-граматичні знання, рецептивні лексико-граматичні навички та лексико-граматична усвідомленість. Таким чином, подальшому розгляду підлягає докладний аналіз структурних компонентів РЛГК.

Слідом за думкою деяких науковців [10], вважаємо за доцільне розуміти лексико-граматичні знання як сукупність мовних знань з лексики і граматики, мова якої вивчається та правил їх використання [10, с. 15]. Підтримуючи запропоновану точку зору, вважаємо, що в процесі самостійного оволодіння РЛГК, знання відіграють допоміжну роль через їх завчасне набуття. Зважаючи на цілі навчання ІМ, варто пам'ятати, що знання є лише вихідною точкою, від якої починається процес формування навичок і розвиток умінь [2, с. 21]. Отже, на нашу думку, до набуття складової РЛГК майбутніх військових фахівців належать лексико-граматичні знання, а саме знання про: лексико-граматичні форми слова, основні лексико-граматичні правила (нескладні часові форми, правила словотворення і т.п.), пасивний лексико-граматичний мінімум. Враховуючи процес автономного оволодіння ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій, вважаємо доречним підтримати думку О. І. Вишневського стосовно кінцевої мети у навчанні граматики, яка може полягати в знаннях про граматику або в оволодінні нею. Оволодіти ж граматикою означає навчитись застосовувати відповідні правила на практиці, на рівні навичок [2, с. 61].

Аналіз загального визначення навички сприяв виявленню провідних наукових тверджень відповідно до досліджуваної проблеми. Отже, О. І. Вишневський під навичкою розуміє мовну дію, доведену до досконалості шляхом багаторазового повторення та використовуючи данні психології, виділяє три паралельно діючі рівні мовної дії, а саме: мотиваційно-цільовий, змістовно-мовний та операційний [2, с. 22]. Поділяємо думку дослідника [2] щодо успішного формування комунікативної навички за умов функціонування всіх згаданих вище рівнів в процесі автоматизації, а сам автоматизм розглядаємо як операцію, доведену шляхом тренування до такого рівня засвоєння, на якому вона може здійснюватись без участі свідомості [2, с. 22–23]. Погоджуючись із запропонованою думкою, вважаємо, що формування автоматизмів сприятиме самостійному засвоєнню лексико-граматичного матеріалу, а відтак враховуючи відношення читання до рецептивного виду мовленнєвої діяльності (МД), відіграватиме провідну роль у подоланні певних труднощів. Наприклад, у процесі читання нових англomовних текстів військової тематики, підсвідоме впізнавання вже засвоєних лексико-граматичних форм забезпечуватиметься заздалегідь сформованими автоматизмами.

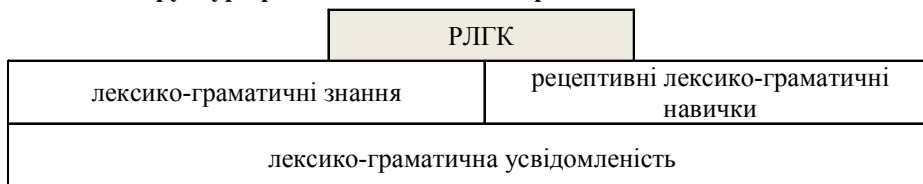
Звертаючи увагу на проаналізовані вище наукові джерела, за доцільне вважаємо сконцентруватися на вивченні рецептивних лексико-граматичних навичок. Таким чином,

з метою надання визначення робочому поняттю рецептивної лексико-граматичної навички вивченню підлягали відповідні наукові дослідження [9]. В сучасній методиці навчання ІМ рецептивна лексична навичка розглядається як автоматизоване сприймання й розуміння лексичних одиниць (ЛО) в усному та писемному мовленні [9, с. 216]. Однією з передумов функціонування уміння розуміти думки інших людей в усній чи письмовій формах є сформованість рецептивної граматичної навички, якій властиві такі операції: сприймання звукового або графічного образу граматичної структури, розпізнавання граматичних форм, співвіднесення форм із певним значенням [9, с. 240]. Провідним для нашого дослідження є пояснення лексико-граматичної навички як синтезованої дії для розпізнавання та розуміння лексико-граматичних одиниць мови в письмовому тексті і синтезованої дії для обрання необхідних лексико-граматичних одиниць мови, адекватних комунікативним цілям та їх коректного використання згідно з нормами відповідної мови [10, с. 15]. Вважаємо за доречне надати робоче визначення поняттю рецептивної лексико-граматичної навички й розуміти її як комплексне сприймання, розпізнавання, розуміння та співвіднесення значення лексико-граматичних одиниць мови з писемним мовленням інших. Запозичуючи досвід учених-методистів (Берман Й. М., Мусаєлян І. Ф., Ніколаєва С. Ю.), ми виокремимо такі рецептивні лексико-граматичні навички: ідентифікування в письмовому тексті вже відомих лексико-граматичних одиниць мови; співвідношення графічного образу лексико-граматичних одиниць мови з їх значенням; диференціювання та ідентифікування лексико-граматичних одиниць мови за формальними ознаками в письмовому тексті; розпізнавання слів квантового характеру (корінь – лексична інформація, префікс та закінчення – граматична інформація (Берман Й. М.); ідентифікування схожих за написанням лексико-граматичних одиниць мови.

Наступним компонентом англomовної РЛГК є лексико-граматична усвідомленість. Отже, як засвідчує матеріал дослідження, в сучасній методиці навчання ІМ лексична усвідомленість розглядається як складова загальної мовної усвідомленості або свідомого рефлексивного підходу до явищ мови і мовлення, а також до власного оволодіння ІКК [9, с. 217]. Водночас граматична усвідомленість також є складовою загальної мовної усвідомленості людини або рефлексорного підходу до феноменів мови і мовлення, а також до власних процесів навчання й оволодіння ІКК та її складовими [9, с. 240]. Згадані вище визначення відіграють вагомую роль у розумінні саме лексико-граматичної усвідомленості, а відтак, беручи до уваги зазначені вище визначення, в чинному дослідженні лексико-граматична усвідомленість розглядаємо як рефлексивний складник, тобто системотворчий компонент мовної освіти протягом усього життя [9, с. 84]. Лексико-граматична усвідомленість характеризується здатністю оволодівати лексико-граматичним матеріалом за допомогою самостійно створеної системи персональних лексико-граматичних знань, розпізнавати та вживати лексико-граматичні одиниці мови у подальшій професійній діяльності. Таким чином, за доцільне вважаємо визначити структуру РЛГК (див. схему 1).

Схема 1

Структура рецептивної лексико-граматичної компетентності

Згідно з темою нашого дослідження, оволодіння англomовною ЛГК у читанні відбувається в процесі самостійної роботи (СР) майбутніх військових фахівців з ІТ технологій за допомогою мобільного педагогічного програмного засобу (надалі – мобільний додаток), відповідно

подальша увага буде сконцентрована на вивченні автономії майбутніх військових фахівців та виявленні необхідних навчальних стратегій для досягнення певного результату, який, в нашому випадку, полягає в самостійному оволодінні англomовною ЛГК у читанні.

Отже, автономія того, хто навчається (від грец. *autonomia* – самоврядування), – це можливість самостійного вивчення мови, вибору власних прийомів та стратегій вивчення мови (Азімов Е. Г., Щукін А. М.). Зазначене вище вагомо впливає на розуміння навчальної автономії, але провідним вважаємо наукове бачення І. П. Задорожної стосовно базування навчальної автономії на позитивній мотивації до пізнавальної діяльності і охоплення здатності обирати освітню траєкторію та брати на себе відповідальність за процес і результат навчання, власні рішення [4, с. 13]. Дослідниця розглядає автономію в єдності двох аспектів: автономія як спосіб організації освітнього процесу, за якого студент може здійснювати самоуправління навчальною діяльністю, а також, автономія як здатність студента приймати самостійні рішення на всіх етапах навчальної діяльності відповідно до мети навчання англійської мови і нести відповідальність за їх виконання і результат [4, с. 13]. Питання з'ясування розбіжностей між автономією та автономністю зумовило вивчення відповідних науково-методичних досліджень, в яких було виявлено визначення автономії як права на прийняття та здійснення самостійних рішень в процесі навчальної діяльності з метою засвоєння мови, а автономність – реалізація згаданого права в освітньому процесі [3, с. 77]. Підкреслимо важливість отриманої інформації для нашого дослідження, яка ґрунтовно впливає на авторське розуміння навчальної автономії майбутніх військових фахівців з ІТ технологій. Отже, на нашу думку, навчальна автономія у вищому військовому навчальному закладі (ВВНЗ) – це інформальне навчання (самоосвіта), яке здійснюється за допомогою опосередкованого керування викладачем з метою самостійного оволодіння майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій необхідними мовними компетентностями в будь-якому виді мовленнєвої діяльності. З огляду на зазначене вище, підтримуємо наукову думку сучасних дослідників [5] щодо трактування інформального навчання як діяльності, яка пов'язана з розвитком знань, умінь, навичок і компетентностей та яка відбувається без зовнішнього оцінювання відповідно до визначених навчальних критеріїв, а її прояв найбільш помітний під час організації СР [5, с. 2]. Інформальний аспект професійно-орієнтованого навчання втілюється за рахунок створення у студентів мотивації до самостійного знайомства з фаховою сферою, відбору необхідного матеріалу, аналізу аспектів професійної діяльності, що здійснюється в повсякденному житті (наприклад, при читанні іншомовної літератури) [14, с. 42]. Відповідно, автономне оволодіння англomовною РЛГК сприятиме отриманню інформальних мовних знань, а саме тих, які не контролювались викладачем і були здобуті в процесі самоосвіти з використанням мобільних технологій.

Відповідно до умов СР та її організації засобами мобільних технологій з метою самостійного оволодіння англomовною ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями акцентуємо на доречності використання викладачем (відносно) гнучкого способу управління автономією курсантів. Окрім цього, нами обрана повнообсягова модель мобільного навчання (Капранчікова К. В.), яка передбачає застосування тільки мобільних технологій в освітньому процесі. Вибір згаданої вище моделі мобільного навчання сприяв виявленню проактивної, активної та реактивної типів автономії [3]. Зазначимо, що мобільне навчання (*mobile learning; m-learning*) – це електронне навчання за допомогою мобільних пристроїв, не обмежене місцезнаходженням або місцезнаходженням студента [6, с. 3]. З педагогічної точки зору, в контексті вивчення іноземної мови, підтримуємо визначення мобільного навчання як форми організації освітнього процесу, заснованої на використанні мобільних пристроїв зв'язку (смартфони, планшетні комп'ютери і т.п.), при якій ті, хто навчається, в будь-якому місці і в будь-який час мають можливість формувати та вдосконалювати мовні навички, розвивати

мовленнєві вміння, формувати соціокультурну і міжкультурну компетентності з метою використання іноземної мови як засобу спілкування в соціально-побутовій та професійних сферах [7, с. 26]. Доцільно зазначити, що реактивний тип автономії сприяє прояву активності тих, хто навчається, що впливає на самостійне використання стратегій та організацію власних ресурсів для їх досягнення [3, с. 82]. Вдалою вважаємо думку М. В. Давер, згідно з якою студент несе відповідальність за своє навчання та незалежно опрацьовує завдання, але викладач все ще встановлює програму вивчення, обирає навчальні методи та контролює оцінювання [3, с. 82]. Під контролем оцінювання ми розуміємо певні дії викладача, які спрямовані на аналіз результатів самооцінки курсантами своїх досягнень при самостійному оволодінні англійською ЛГК у читанні. Трансформуючи зазначене вище до проблеми нашого вивчення, звернемо увагу на частково-кероване вивчаюче читання, яке ми розглядаємо як обраний викладачем засіб навчання, а до задалегідь визначених аспектів освітнього процесу ми відносимо: комунікативні настанови, правила-інструкції та технічні інструкції щодо використання мобільного додатка. Підтримуючи наукову думку М. В. Давер, реактивну автономію ми розуміємо як одну із провідних форм автономного вивчення мови [3, с. 82]. Отже, в нашому дослідженні (відносно) гнучке управління реактивною автономією майбутніх військових фахівців з ІТ технологій та повнобсягова модель мобільного навчання зумовлюють впровадження в освітній процес асинхронної самостійної роботи, якій властиво навчання в зручний час. Асинхронність доречно розуміти як реалізацію новітніх технологій згідно із зручним графіком, що властиво відкритій освіті, а відтак й мобільному навчанню [8, с. 38]. Отже, слідом за В. О. Кудряшовою, О. А. Мітусовою, під асинхронною самостійною роботою ми розуміємо вид навчально-пізнавальної діяльності, який спрямований на виконання комплексу завдань відповідно до зручного графіку через неперервну взаємодію викладача-консультанта з тими, хто навчається за допомогою інноваційних технологій. Для нашого дослідження важлива позиція В. О. Куклева щодо основи процесу мобільного навчання, яку складає цілеспрямована та інтенсивна СР студента, який може вчитися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект засобів мобільного навчання та можливість спілкування з викладачем через технічні засоби комунікації на основі бездротового доступу [8, с. 44]. Вплив цифрового сторіччя створює нові взаємовідносини між викладачами та студентами (Пітерс К.), що сприяє розвитку ролі викладача як нової, так і студентів в освітньому процесі. На нашу думку, викладач позиціонується як методист та розробник електронного освітнього ресурсу для самостійного оволодіння англійською ЛГК у читанні, а майбутні військові фахівці – виконавцями запропонованих завдань, діяльність яких має бути спрямована на високу самоорганізацію для формування навичок асинхронної самостійної роботи. Електронний освітній ресурс (electronic learning resource) – це освітній ресурс, представлений в електронно-цифровій формі, який містить в собі інформацію, програмне забезпечення, необхідні для його використання в процесі навчання [6, с. 4]. Відповідно в нашому дослідженні саме мобільний додаток позиціонується як програма для розвитку та підтримки освітнього процесу, якій притаманні властивості згаданого вище ресурсу.

Слідом за Е. Г. Азімовим та А. М. Щукіним, вважаємо за необхідне звернути увагу на важливість використання стратегій під час самостійного вивчення мови, а в нашому випадку – в процесі оволодіння англійською ЛГК у читанні в умовах автономії. Таким чином, вивчення навчально-стратегічної компетентності відіграє провідну роль у відборі необхідних навчальних стратегій для реалізації процесу самостійного оволодіння майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій англійською РЛГК. Отже, компонентами навчально-стратегічної компетентності є навчальна та стратегічна компетентності. Навчальну компетентність, згідно з визначенням в сучасній методиці навчання іноземних мов, розуміють

як здатність і готовність особистості до усвідомленого й ефективного самостійного управління навчальною діяльністю від встановлення цілей до самостійного самоконтролю та самооцінки результатів (Коряковцева Н. Ф.) [9, с. 443]. Згідно з визначенням “Нового словаря методических терминов и понятий”, стратегічна компетентність пояснюється як здатність компенсувати у процесі спілкування недостатність знання мови, а також мовленнєвого та соціального досвіду спілкування іноземною мовою [1, с. 295]. Структуру навчально-стратегічної компетентності складають: знання з власних індивідуальних психологічних особливостей / вміння і навички усвідомлювати відповідні особливості; знання про навчальні стратегії / вміння та навички вибирати і використовувати навчальні стратегії відповідно до завдання й індивідуальних психологічних особливостей; знання про комунікативні стратегії / вміння і навички вибирати і використовувати комунікативні стратегії відповідно до ситуації спілкування [9, с. 444]. Відповідно в процесі самостійного оволодіння англomовною ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій за допомогою мобільного додатка, згадані вище знання, навички і вміння відіграють важливу роль. З нашої точки зору, провідною компетентністю для нашого дослідження є саме навчальна, а найважливішими компонентами – знання, вміння та навички використання навчальних стратегій.

З огляду на відібрані та вивчені нами стратегії з метою їх подальшого використання у самостійному оволодінні англomовною ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій вважаємо за доцільне виділити провідні прийоми, які властиві згаданим вище навчальним стратегіям. Отже, беручи за основу класифікацію стратегій за Н. Ф. Коряковцевою, а також переймаючи досвід інших учених-методистів (Задорожна І. П.), пріоритетними визначаємо такі стратегії (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Блоки навчальних стратегій та прийомів для самостійного оволодіння англomовною лексико-граматичною компетентністю у читанні

Загальнонавчальні		
Навчально-інформаційні	Метакогнітивні	Когнітивні
<p><i>пошук:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - знаходження фактів; - визначення головних фактів; - виявлення основної та другорядної інформації; - відбір незйомих ЛГ одиниць мови за допомогою мобільного додатку 	<p><i>планування:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - розуміння запропонованих цілей у процесі читання; - моделювання навчальної діяльності; - аналіз лексико-граматичного матеріалу в тексті; - концентрація на вивчальному читанні для досягнення поставленої мети <p><i>самооцінка:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення ефективності застосованих стратегій в процесі самостійного оволодіння англomовною ЛГК у читанні; - самооцінка виконання завдань; - самооцінка результативності СР; - <i>самоконтроль</i> 	<p><i>осмислення:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - ідентифікування фактів в тексті через ЛГ оформлення; - уточнення значення ключового ЛГ матеріалу; - деталізування; - співвідношення вже набутих ЛГ знань з новими

Продовження табл. 1

Спеціальні			
Компенсаторні	Лінгводидактичні	Конкретно-практичні	
Компенсація мовних засобів / пошук опор	Семантичні	Стратегії запам'ятовування	Ресурсні
<i>здогадка (в рецепції):</i> - лінгвістична здогадка; - контекстуальна здогадка; - використання словників; - ігнорування незнайомих ЛГ одиниць мови; - еквівалентна заміна; - перифраз <i>пошук опор:</i> - виділення графічних опор та ключових слів в тексті; - орієнтація за типом тексту; - опора на заголовки; - опора на тему, ситуацію; - виділення ключових слів, словосполучень, речень; - використання зображальних опор	<i>пошук:</i> - виділення мовних засобів за формальними ознаками; - пошук необхідних значень згідно з семантичними ознаками (синоніми, антоніми, багатозначність і т.п.) <i>аналіз:</i> - з'ясування нових значень мовних одиниць відповідно до контексту	<i>сприйняття:</i> - ідентифікування ЛГ матеріалу; - визначення ключових слів; - алфавітне групування ЛГ одиниць мови; - розпізнавання ГС відповідно до правил-інструкцій <i>запам'ятовування:</i> - утворення словосполучень або виразів; - утворення речень згідно з прикладом; - схематична систематизація ЛГ одиниць мови (заповнення схем, таблиць)	<i>створення:</i> - відбір та створення бази довідникових матеріалів за допомогою мобільного додатка; - створення та ведення електронного ЛГ словника; - використання "граматики в схемах" за допомогою мобільного додатка; - створення нового тексту за допомогою ЛГ ресурсів

З огляду на зазначене вище, вважаємо, що обрані нами блоки та прийоми навчальних стратегій сприятимуть самостійному оволодінню англійською ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій в умовах автономії, яка надає право приймати та здійснювати самостійні рішення в процесі навчальної діяльності з метою засвоєння мови (Давер М. В.). Процес автономного оволодіння англійською ЛГК у читанні зумовлює взаємодію різних навчальних стратегій, обрання та застосування яких залежить від індивідуальних потреб тих, хто навчається.

Таким чином, вважаємо за доцільне уточнити робоче поняття рецептивної лексико-граматичної компетентності (РЛГК) через необхідність формування навчальної компетентності для автономного оволодіння англійською ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями інженерного фаху. Таким чином, РЛГК розглядається як здатність особистості сприймати та розуміти лексико-граматичне оформлення письмового тексту за допомогою лексико-граматичних знань, рецептивних лексико-граматичних навичок та лексико-граматичної усвідомленості в процесі самостійного регулювання навчальною діяльністю.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Резюмуючи чинне дослідження, за доречне вважаємо зазначити важливість комплексного розуміння англійської РЛГК, уточнення її компонентів та вплив навчальних стратегій на самостійне оволодіння англійською ЛГК у читанні майбутніми військовими фахівцями з ІТ технологій за допомогою мобільного

педагогічного програмного засобу. Аналіз та вивчення наукових джерел сприяв з'ясуванню ряду питань, а саме: виділення та вплив провідного типу навчальної автономії на самостійне оволодіння англomовною ЛГК у читанні, виявлення способу управління автономією майбутніх військових фахівців, інтеграції мобільного навчання в освітній процес та обрання його характерної моделі для організації самостійної роботи майбутніх військових фахівців з ІТ технологій. Перспективи чинних розвідок сприятимуть дослідженню процесу формування англomовної лексико-граматичної компетентності в інших видах мовленнєвої діяльності (аудіюванні, говорінні, письмі) та виявленню необхідних умов та засобів навчання для її самостійного оволодіння майбутніми фахівцями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Вишневський О. І. Методика навчання іноземних мов : Навч. посіб. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О. І. Вишневський. – К. : Знання, 2011. – 206 с.
3. Давер М. В. Мотивационно-стратегические аспекты личностно-ориентированного подхода к изучению русского языка как инотсранного на начальном этапе : дисс. ... докт. пед. наук : 13.00.02 / Давер Маргарита Валентиновна. – М., 2008. – 436 с.
4. Задорожна І. П. Організація самостійної роботи майбутніх учителів англійської мови з практичної мовної підготовки : Монографія / Задорожна Ірина Павлівна. – Тернопіль : Вид-во ТНПУ, 2011. – 414 с.
5. Золотухин С. А. Основы информального медийного обучения в педагогической среде [Электронный ресурс] / С. Золотухин, Бу Хунг // Ученые записки : электронный научный журнал Курского государственного университета. – 2013. – № 3(27). – Том 1. – Режим доступа : <http://scientific-notes.ru/pdf/031-024.pdf>
6. Информационно-коммуникационные технологии в образовании. Термины и определения : ГОСТ Р 52653–2006. – [Действ. от 27-12-2006]. – М. : Национальный стандарт Российской Федерации, 2007. – 11 с. – Режим доступа : <http://www.ifap.ru/library/gost/526532006.pdf>
7. Капранчикова К. В. Методика обучения иностранному языку студентов на основе мобильных технологий (английский язык, направление подготовки “Юриспруденция”): дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Капранчикова Ксения Владимировна. – Тамбов, 2014. – 192 с.
8. Куклев В. А. Становление системы мобильного обучения в открытом дистанционном образовании : дисс. ... докт. пед. наук : 13.00.01 / Куклев Валерий Александрович. – Ульяновск, 2010. – 467 с.
9. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін. / за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2013. – 590 с.
10. Мусаелян И. Ф. Формирование и контроль лексико-грамматического компонента языковой компетенции у студентов неязыкового вуза: автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Инесса Феликсовна Мусаелян. – М., 2011. – 22 с.
11. Наказ Міністра оборони України “Про затвердження Концепції мовної підготовки особового складу Збройних сил України та Плану реалізації Концепції мовної підготовки особового складу Збройних Сил України”. – К., 2009. – № 267. – С. 1–30.
12. Наказ Міністра оборони України “Про затвердження Критеріїв використання іноземної мови у службовій діяльності військовослужбовцями Збройних Сил України”. – К., 2014. – № 4. – 2 с.
13. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу / Софія Юрїївна Ніколаєва // Іноземні мови. – К., 2010. – №2. – С. 11–17.

14. Теория и практика обучения иностранным языкам: традиции и инновации: Сборник статей международной научно-практической конференции памяти академика РАО Инессы Львовны Бим. – М. : ТЕЗАУРУС, 2013. – 331 с.

REFERENCES

1. Azimov E. G. Novyy slovar' metodicheskikh terminov i ponyatiy (teoriya i praktika obucheniya yazykam) / E. G. Azimov, A. N. Shchukin. – М. : Izdatel'stvo IKAR, 2009. – 448 s.
2. Vyshnevs'kyu O. I. Metodyka navchannya inozemnykh mov : Navch. posib. – 2-he vyd., pererob. i dop. / O. I. Vyshnevs'kyu. – К. : Znannya, 2011. – 206 s.
3. Daver M. V. Motivatsionno-strategicheskie aspekty lichnostno-orietnitrovanogo podkhoda k izucheniyu russkogo yazyka kak inostrannogo na nachal'nom etape : diss. ... dokt. ped. nauk : 13.00.02 / Daver Margarita Valentinovna. – М., 2008. – 436 s.
4. Zadorozhna I. P. Orhanizatsiya samostiyanoi roboty maybutnikh uchyteliv anhliys'koyi movy z praktychnoyi movnoyi pidhotovky : Monohrafiya / Zadorozhna Iryna Pavlivna. – Ternopil' : Vyd-vo TNPU, 2011. – 414 s.
5. Zolotukhin S. A. Osnovy informal'nogo mediynogo obucheniya v pedagogicheskoy srede [Elektronnyy resurs] / S. Zolotukhin, Bu Khung // Uchenye zapiski : elektronnyy nauchnyy zhurnal Kurskogo gosudarstvennogo universiteta. – 2013. – № 3(27). – Tom 1. – Rezhim dostupa : <http://scientific-notes.ru/pdf/031-024.pdf>
6. Informatsionno-kommunikatsionnye tekhnologii v obrazovanii. Terminy i opredeleniya : GOST R 52653–2006. – [Deystv. ot 27-12-2006]. – М. : Natsional'nyy standart Rossiyskoy Federatsii, 2007. – 11 s. – Rezhim dostupa : <http://www.ifap.ru/library/gost/526532006.pdf>
7. Kapranchikova K. V. Metodika obucheniya inostrannomu yazyku studentov na osnove mobil'nykh tekhnologiy (angliyskiy yazyk, napravlenie podgotovki “Yurisprudentsiya”): diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Kapranchikova Kseniya Vladimirovna. – Tambov, 2014. – 192 s.
8. Kuklev V. A. Stanovlenie sistemy mobil'nogo obucheniya v otkrytom distantsionnom obrazovanii : diss. ... dokt. ped. nauk : 13.00.01 / Kuklev Valeriy Aleksandrovich. – Ul'yanovsk, 2010. – 467 s.
9. Metodyka navchannya inozemnykh mov i kul'tur : teoriya i praktyka : pidruchnyk dlya stud. klasychnykh, pedahohichnykh i lnhvistychnykh universytetiv / Bihych O. B., Borysko N. F., Borets'ka H. E. ta in. / za zahal'n. red. S. Yu. Nikolayevoyi. – К. : Lenvit, 2013. – 590 s.
10. Musaelyan I. F. Formirovanie i kontrol' leksiko-grammaticheskogo komponenta yazykovoy kompetentsii u studentov neyazykovogo vuza: avtoref. diss. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Inessa Feliksovna Musaelyan. – М., 2011. – 22 s.
11. Nakaz Ministra oborony Ukrainy «Pro zatverdzhennya Kontseptsiiy movnoyi pidhotovky osobovoho skladu Zbroynykh syl Ukrainy ta Planu realizatsiiy Kontseptsiiy movnoyi pidhotovky osobovoho skladu Zbroynykh Syl Ukrainy». – К., 2009. – № 267. – S. 1 – 30.
12. Nakaz Ministra oborony Ukrainy «Pro zatverdzhennya Kryteriyiv vykorystannya inozemnoyi movy u sluzhboviy diyal'nosti viys'kovosluzhbovtsyam Zbroynykh Syl Ukrainy». – К., 2014. – № 4. – 2 s.
13. Nikolayeva S. Yu. Tsili navchannya inozemnykh mov v aspekti kompetentnisnogo pidkhodu / Sofiya Yuriyivna Nikolayeva // Inozemni movy. – К., 2010. – № 2. – S. 11–17.
14. Teoriya i praktika obucheniya inostrannym yazykam: traditsii i innovatsii: Sbornik statey mezhdunarodnoy nauchno-prakticheskoy konferentsii pamyati akademika RAO Inessy L'vovny Bim. – М. : TEZAURUS, 2013. – 331 s.